

KRITIKKENS FORDORSKNING

Erik Skyum-Nielsen

Bør kritikeren være digter, eller i sit indre huse et uudnyttet digterisk geni?

Næh. Det vigtigste er evnen til at lytte og udtrykke sig præcist. Er man trådt i et så "fuldstændigt og inderligt Bekjendtskab med Litteraturen", at man kan "omfatte den med levende Kjærlighed og med et upartisk Blik betragte dens udvikling i alle Forgøngelser", så har man de afgørende forudsætninger, og behøver ikke forfatter-titlens falske autoritetsstempel.

Man kunne derimod vende perspektivet 180° og med lige så stor ret spørge, om en kritiker ikke bør være en forsker, eller i det mindste møde litteraturen med en forskers greb: analyse og syntese, sammenligning og abstraktion.

Det betyder ikke, at kritikeren må udgå fra et på forhånd etableret formskema, et æstetisk system af den hegelisk/heibergske art, der til stadighed spørger hos P. L. Møller. Men så sandt som "en ægte digterisk Frembringelse i Almindelighed etablerer en ny Digtart", dvs. "udvikler en eiendommelighed, fra forhen fremtraadte Digtværker forskjellig Grundcharacter, hvorved ethvert ældre System meer eller mindre modificeres", bør kritikeren have både vilje og evne til altid at gen-reflektere formerne i deres historiske samspil. Han må på én gang kunne begribe den specifikke digteriske frembringelse i dennes egenart og kunne anskue den som *teoretisk objekt*, dvs. som

et principielt korrektiv til kritikens kategorier og forhåndsforventninger. At nære blind tiltro til det enkelte værks forudsætningsløse originalitet er lige så fordømmende som at klynge sig til indarbejdede genre- og formkrav.

Problemet for 1980'ernes dagbladskritik er ikke så meget 1840'ernes heibergske spøgelse, som det er en gennemgribende intellektuel fordorskning, der især viser sig i adskillelsen af den vurderende og den teoretisk bevidste, analytiske kritik. Skønt disse års kritik polemiserer på højtryk, udfolder den sig i et ideologisk tomrum, fordi kritikerne forsømmer deres principielle forpligtelse og langtfra yder digtningen tilstrækkeligt modspil. Måske burde vi ligefrem være frejdigere med etiketter på tendenserne, for dog i det mindste at hæve den kritiske refleksion over dens genstand — indtil næste mesterværk kommer og kuldaster teorien?

Møller har fuldstændig ret i, at digterværkerne går forud for den æstetiske refleksion, og at det ikke er kunstteoriene, der frembringer poesiens skabninger; men tænk hvis det forholder sig således, at litteraturen af i dag dynger gentagelser på repetitioner, og gør det i ophøjet ubemærkethed, fordi kritikken af bare benovelse, og i misforstået solidaritet med den truede Bog, afstår fra polemisk modspil?

Da Møller udgav sine *Kritiske Skizzer* og forfattede *Om æstetisk Kritik* som indledning hertil, besad digtekunsten en så godt som uanfægtet autoritet. Litteraturen, og kritikken heraf, indtog i det samlede mønster af offentlig kommunikation, en fremskudt plads, som kan gøre vor tids digtere og litterater mørkegrønne af misundelse.

Derfor vil den æstetiske selvtilstrækkelighed, Møllers såvel som Heibergs, også virke komisk i dag, hvor andre medier appellerer langt mere direkte til sanserne end litteraturen er i stand til, og hvor eksempelvis en psykologisk eller en kulturanalytisk diskurs i mange tilfælde overlegent distancerer digtningens, når det gælder om at beskrive, hvad der går for sig i og imellem mennesker. Af samme grund er det ikke nok for en kritiker at have filosofisk, poetisk, historisk og navnlig litteraturhistorisk dannelse, han må også til stadighed holde sig for øje, at der findes andet i verden end litteratur, og huske at digtningen kun har sin berettigelse i det omfang den er i stand til gennem sine former at forholde sig tolkende og nyskabende til det, der ligger uden for den selv.